

військовополонених, які вчиняли воєнні злочини.

Список використаних джерел:

1. СІЗО і концтабори: де Росія утримує українських військовополонених. Радіо Свобода : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viskovopoloneni-utrymannya-obmin/31887835.html> (дата звернення: 28.11.2022)
2. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України : Пояснювальна записка на проект Закону України № 5672 від 18.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72284 (дата звернення: 28.11.2022)
3. Про внесення змін і доповнень до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України : Пояснювальна записка на проект Закону України № 5672-1 від 24.06.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72348 (дата звернення: 28.11.2022)
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України щодо врегулювання процедури обміну обвинувачених, засуджених як військовополонених) : Пояснювальна записка на проект Закону України № 7436 від 06.06.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1342379> (дата звернення: 28.11.2022).

Гаркуша А.Г.,

доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

**ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ ОСОБИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У ст. 3 Конституції України проголошено, що людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Із запровадженням в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану у зв'язку із військовою агресією російської федерації було внесено низку суттєвих змін до Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК України). Дослідження інституту слідчих розшукових дій, зокрема, освідкування особи, має виняткове значення для кримінального процесуального законодавства. Деякі процесуальні аспекти проведення освідкування особи в умовах воєнного стану є складним та суперечливим, оскільки відсутній механізм практичного застосування.

Розгортання військової агресії російською федерацією проти України у правовому полі стало детермінантою численних змін до чинних нормативно-

правових актів, зокрема КПК України. Слід зауважити, що гібридна війна з 2014 року, а після 24 лютого 2022 року повномасштабне воєнне вторгнення на територію суверенної держави стало каталізатором значних змін у всіх, без винятку, сфер життєдіяльності. Сьогодні практичним працівникам слід звернути увагу на аналіз і врахування змін до кримінального процесуального законодавства з метою реалізації завдань кримінального процесу. Варто підкреслити, що будь-які трансформації до досліджуваної нами галузі права здійснюються із врахуванням можливості реалізації завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України [1].

Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» від 27.07.2022 р. № 2462-IX внесені зміни до статті 241 Кримінального процесуального кодексу України «Освідування особи»(далі КПК України) [2]. Аналіз даної статті, показав, що доповнивши текст статті деякими особливостями, законодавець не передбачив повну інформацію щодо деяких процесуальних особливостей її проведення. Розглянемо деякі з них.

На відміну від попередньої редакції розглядуваної нами статті, КПК України доповнено ще одним суб'єктом сторони обвинувачення уповноваженим на здійснення освідування особи, а саме дізнавачем, що на нашу думку є доречним і нагальним на часі.

Так, ч. 1 ст. 241 КПК України передбачає, що дізнавач, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. [1].

Отже, новелою є те, що зазначені суб'єкти здійснюючи освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого мають право освідувати не лише тіло а й одяг, в якому вони перебувають. Однак, не зрозумілим залишається питання щодо одягу. Освідуванню підлягає одяг, в якому останні перебували в момент скоєння кримінального правопорушення чи на момент здійснення даної СРД? На нашу думку законодавцю необхідно було б конкретизувати дане питання, задля подальшого уникнення непорозумінь, та в подальшому визнання результатом проведеної СРД недопустимим доказом.

Метою проведення освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого є виявлення/невиявлення на тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет. Зокрема, умовою проведення освідування залишається відсутність потреби у проведенні судово-медичної експертизи. Отже, новелою є можливість вилучення слідів кримінального правопорушення, чого раніше не було. Постає питання щодо вилучених речей під час проведення освідування особи. Чи набувають вони статус тимчасово вилучених чи ні, і чи потрібно в подальшому вирішувати питання щодо накладення арешту?

Так, відповідно до ч. 2 ст. 141 КПК України, перед початком освідування особі пропонується добровільно пройти освідування на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а в разі її відмови освідування здійснюється примусово виключно на підставі постанови прокурора. Порівнюючи з попередньою редакцією аналізованої норми, слід зазначити про декларування добровільного проходження освідування на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а також примусового, лише на підставі постанови прокурора. За необхідності, дізнавач, слідчий, прокурор під час проведення освідування дозволено залучати судово-медичного експерта, лікаря спеціалістів. Для провадження СРД освідування, що проводиться слідчим чи дізнавачем не вимагається спеціальних медичних знань. В свою чергу при проведенні ж медичного освідування необхідні спеціальні знання в галузі медицини, оскільки вирішенню підлягають спеціальні питання [3, с. 44].

При освідуванні не допускаються дії, які принижують честь і гідність особи або є небезпечними для її здоров'я. Застосування примусу допускається лише у межах, необхідних для досягнення мети освідування. За необхідності здійснюється фіксування наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідуванню, одязі, в якому вона перебуває, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи застосування інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатися як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду.

Наостанок слід зазначити той факт, що законодавець зобов'язав особу, яка здійснила освідування надати копію протоколу особі, відносно якої проводилася зазначена СРД.

Підсумовуючи вищезазначене, слід зробити висновок, що на сьогоднішній день, зміни які відбулися стосовно проведення освідування особи в умовах воєнного стану не в повній мірі відображають процесуальний порядок проведення в частині вилучення слідів кримінального правопорушення та подальшого вирішення питання щодо арешту. Також, не зрозумілим залишається питання щодо проведення освідування одягу. Освідуванню підлягає одяг, в якому останні перебували в момент скоєння кримінального правопорушення чи на момент проведення даної СРД? На нашу думку законодавцю необхідно було б конкретизувати дане питання, задля подальшого уникнення неправильного застосування аналізованої норми кримінального процесуального законодавства практичними працівниками.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України в редакції від 20.05.2022 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 14.11.2022)
2. «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо

удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» Закон України від 27.07.2022 р. № 2462-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text> (дата звернення: 14.11.2022)

3. Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рекомендації / кол. авт. ; за ред. к.ю.н., доц. А. Г. Гаркуші. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 180 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/handle/123456789/10072>

Гога А. М.,
аспірант кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Злочинність проти життя та здоров'я особи залишається однією з суттєвих проблем сучасної України. При цьому, проблемою є не лише вчинення тяжких, особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи, а й кримінальних проступків, адже саме їх вчинення можна вважати своєрідним каталізатором до зростання тяжких та особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я. Слід зазначити, що у випадку непокараності за вчинення кримінальних проступків, суб'єкт розуміє неефективність механізму кримінально-правової відповідальності, що у майбутньому може призвести до вчинення ним більш тяжких кримінальних правопорушень у вказаній сфері суспільних відносин.

У контексті викладеного, зазначимо, що протягом останніх двох років (2020–2021 рр., ті статистичні дані, які містяться у відкритому доступі) на території України спостерігається досить високий рівень кримінальних проступків проти життя та здоров'я. Так, згідно статистики Генеральної прокуратури України, частка кримінальних проступків проти життя та здоров'я серед всієї кількості вчинених кримінальних проступків складає 19%, що є 1/5, а частка кримінальних проступків проти життя та здоров'я серед всіх кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я складає 56%, тобто більше половини [1].

Тож, враховуючи викладене, слід зазначити, що з вказаними завданнями покликаний боротись інститут призначення покарання у кримінальному праві України. Однак, проблеми покарання, зокрема його сутність, зміст, мета, функції, система, особливості окремих видів покарань, особливості призначення покарання тощо вважаються історично одними з